

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ
ТА РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ”**

(для спеціалістів, магістрів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено членом-кореспондентом МКА, доцентом *К. В. Корсаком*

Затверджено на засіданні кафедри екології та педагогіки
(протокол № 15 від 18.12.03)

Перезатверджено на засіданні кафедри екології та педагогіки
(протокол № 1 від 06.09.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Корсак К. В. Навчальна програма дисципліни “Система освіти в Україні та розвинених країнах світу” (для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2005. — 24 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Система освіти в Україні та розвинених країнах світу”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Можна стверджувати, що найважливішим явищем останніх десятиріч став початок переходу світових держав-лідерів до побудови економіки і суспільства знань (інформаційного суспільства). Це цілковито змінює ринок праці, на якому майже не лишається місця для тих масових робітничих професій, які були притаманні індустріальному суспільству. Натомість постійно підвищується запит на осіб з вищою освітою, передусім на тих, хто має диплом магістра і науковий ступінь “доктор філософії” (аналог нашого кандидата наук).

Ці зміни викликають відповідну реакцію освітніх систем. Завершується формування первинної підготовки (initial education) як узгодженого комплексу, призначеного для загального і професійного навчання всіх представників нових поколінь від народження до виходу на ринок праці з дипломом. Система первинної освіти стає основним шляхом надання професії. Швидко розвивається електронне (дистанційне) навчання, утверджується вимога безперервного самовдосконалення упродовж всього життя. Знання з теорії і практики діяльності систем освіти стають обов’язковим елементом діяльності всіх менеджерів і керівників.

Дисципліна “Система освіти в Україні та розвинених країнах світу” входить до програм професійної підготовки і перепідготовки фахівців загального та освітнього менеджменту, яких випускає МАУП. Вона має на меті дати базові теоретичні і практичні знання про організацію і діяльність систем освіти України і розвинених країн, світові і європейські стандарти освіти, номенклатуру освітніх кваліфікацій і тенденції їх змін після прийняття Болонської декларації 1999 р. й утворення європейського простору вищої освіти тощо, а також сформувати широке та евристичне бачення тенденцій розвитку системи освіти України та інших країн світу, професійну компетентність щодо шляхів і засобів підвищення якості й ефективності діяльності українських навчально-виховних закладів усіх рівнів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ
ТА РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ”

№ пор.	Назва теми
1	Особливості сьогодення. Множинність світових тенденцій суспільних, економічних і освітньо-культурних змін
2	Суспільство знань і науково-освітній комплекс. Роль нанонаук та інших генераторів високих технологій. Вимоги до систем освіти
3	Світова освіта: загальне уявлення про структуру рівнів систем освіти, освітню стандартизацію і номенклатуру документів. Болонський процес
4	Розвиток системи освіти України після відновлення незалежності
5	Сучасний стан і тенденції змін освітньої системи України
6	Явище “ринковізації” освітніх систем. Недержавні заклади освіти, тенденції розвитку у світі та в Україні
7	Тенденція “професіоналізації” вищих рівнів освітніх систем. Її вплив на економічні успіхи розвинених країн. Висновки для України
8	Освіта як об’єкт управління: теорія і практика реформ та інновацій
9	Причини формування шести моделей систем обов’язкової освіти та їх еволюція в наш час. Англо-саксонська модель середньої і вищої освіти
10	Системи освіти Франції і франкомовних країн. Принципи меритократизму і централізованість управління
11	Досягнення системи освіти Німеччини та інших країн з аналогічними чи подібними системами
12	Проривні освітні досягнення окремих розвинених держав і країн третього світу. Вартість освіти і шляхи її зниження. Висновки для України
13	Теорія і практика оцінювання і визнання освітніх кваліфікацій. Проблема якості освіти у розвинених країнах і в Україні. Роль Болонського процесу в підвищенні якості європейської освіти

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ
ТА РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ”

Тема 1. Особливості сьогодення. Множинність світових тенденцій суспільних, економічних і освітньо-культурних змін

Сьогодення як особливий момент у розвитку людства. Зниження небезпек від “демографічного вибуху” і зростання негативного впливу “інформаційного вибуху”. Ефект “хоттабізації” і шляхи його подолання.

Досягнення гуманітарних і природничих наук у дослідженні законів і підстав поведінки та діяльності людини. Перспективи використання цих досягнень педагогами і менеджерами.

Природні закони об’єднання людей і встановлення ієрархій. Еволюція способів виробництва й порівняння особливостей трьох видів суспільств — аграрного, індустріального та інформаційного. Причини множинності світових процесів і тенденцій змін останніх десятиріч. Аналіз повного переліку 50 головних всепланетних змін, складеного на основі уявлень про ці суспільства.

Література [11; 15–20; 24; 28; 32; 38; 39; 47; 55; 61; 64; 68; 78]

Тема 2. Суспільство знань і науково-освітній комплекс. Роль нанонаук та інших генераторів високих технологій. Вимоги до систем освіти

Особливості індустріального суспільства і причини його занепаду. Загроза появи країн так званого “четвертого світу”. Аналіз відмін низьких, середніх і високих технологій. Доведення особливої ролі високих технологій у процесі переходу людства до стійкого розвитку.

Сучасні уявлення про суспільство знань. Причини помилкових уявлень і боротьба з ними. Поняття про “економіку знань” і шляхи її побудови в Україні.

Роль природничо-наукових знань у суспільстві майбутнього. Особливості нанонаук та їх потенційні можливості в найближчі десятиріччя XXI ст. Стратегічні помилки України в розбудові науки в період незалежності.

Загальні характеристики комплексу “освіта і наука” в суспільстві знань. Роль переходу від традиційної схеми побудови освітньої системи до створення багатосекторної і мультистадійної первинної освіти. Можливі напрями розвитку освітньо-наукового комплексу в Україні. Необхідність зміни доктрин і стратегій нашого прогресу.

Література [5; 11; 15; 16; 18; 31–36; 39; 40; 47; 55; 56; 61; 64; 68; 71; 78]

Тема 3. Світова освіта: загальне уявлення про структуру рівнів систем освіти, освітню стандартизацію і номенклатуру документів. Болонський процес

Головні значення терміна “освіта” зараз. Аналіз типової системи освіти розвиненої країни сьогодення: структура рівнів, цілі діяльності кожного з них та ін. Приклади успішного руху до первинної освіти як сукупності всіх форм підготовки до виходу на ринок праці. Тенденції її розвитку та удосконалення. Причина необхідності розвитку освіти упродовж всього життя. Роль і перспективи електронної освіти

Офіційні й неофіційні міжнародні стандарти освіти. Аналіз світового стандарту середньої освіти. Перспективи щодо стандартів програм підготовки фахівців окремих професій. Інтегративні тенденції в освіті. Болонська декларація і формування європейського простору вищої освіти.

Діяльність ЮНЕСКО. Міжнародна стандартна класифікація освіти 1997 р. Причини змін та удосконалення. Світові довідники про освітні кваліфікації (атестати, посвідчення, сертифікати, дипломи, титули та ін.). Міжнародні й національні освітні кваліфікації.

Література [2–4; 6; 11–13; 15–21; 28; 31–38; 47–50; 52–55; 57; 58; 63–66; 69; 74; 76–78]

Тема 4. Розвиток системи освіти України після відновлення незалежності

Визначальні причини формування радянської системи освіти. Роль запозичення іноземного досвіду і використання ідеологічних та індустрійно-виробничих догм.

Об’єктивний порівняльний аналіз переваг і недоліків радянської системи освіти. Особливості успадкованого Україною фрагмента системи освіти СРСР. Аналіз його кількісних і якісних характеристик на початковій стадії незалежності.

Політичні та інші пріоритети реформаторів системи освіти незалежної України. Особливості українського освітнього законодавства. Порівняння з ефективнішими прикладами інших екс-соціалістичних країн (Польщі, Словенії тощо).

Ретроспекція головних спроб реформування та модернізації системи освіти України в роки незалежності. Співвідношення успіхів і невдач. Прояви ефекту хотттабізації в управлінні розвитком освіти України в 90-х роках ХХ ст.

Література [1–6; 10–14; 23; 27–29; 32–36; 38; 41; 45–52; 59]

Тема 5. Сучасний стан і тенденції змін освітньої системи України

Аналіз офіційного звіту України про стан системи освіти в 2001 р. Причини стійкості міфів, пов'язаних з освітньою сферою. Принципові помилки оцінки кількісних і якісних характеристик системи України в цьому офіційному звіті.

Реальний стан системи освіти України у контексті існування світових стандартів середньої і вищої освіти. Приклади невідповідності, стратегічні недоліки запланованих освітнім законодавством характеристик освіти України 2010–2012 рр.

Причини неучасті України в Болонському процесі та інших інтеграційних проєктах і планах. Шляхи подолання цих недоліків. Порівняння освітньо-модернізаційних процесів в Україні, Росії, Фінляндії тощо.

Література [1–8; 11–21; 23; 26–29; 32–36; 38; 41; 45–52; 59; 61–63; 67–69; 74–78]

Тема 6. Явище “ринковізації” освітніх систем. Недержавні заклади освіти, тенденції розвитку у світі та в Україні

Держава і освіта — основні етапи еволюції в минулому. Причини заупадку державного монополізму у сфері освіти: звуження державного сектору економіки, демілітаризація виробничої і науково-дослідної сфери, автономізація громадян і атомізація громади та ін. Приклади доцільних стосунків держави і освіти. Висновки для України.

Причини і наслідки тенденції перетворення освіти в “освітні послуги” і товар. Виникнення і діяльність тіньової системи освіти і наукової підготовки. Національний і зарубіжний досвід боротьби з недоліками “вільного ринку” освітніх послуг.

Ринковизація освіти в наднаціональних рамках. Політика Світової торгової організації щодо встановлення правил торгівлі освітніми послугами. Формування світового ринку освітніх послуг. Характеристика політики і досягнень окремих його учасників.

Особливості виникнення і діяльності недержавного освітнього сектору. Аналіз і зіставлення рівня його розвитку в різних країнах. Міфи щодо переваг та особливостей освітніх послуг, які надає приватний сектор. Порівняння приватних секторів в Україні, Росії та інших ексоціалістичних країнах. Висновки для України.

Література [1–5; 11; 14–21; 29; 31; 36; 38; 41; 51–53; 55; 61; 63; 65–71; 75–78]

Тема 7. Тенденція “професіоналізації” вищих рівнів освітніх систем. Її вплив на економічні успіхи розвинених країн. Висновки для України

Порівняння термінів “майстер”, “професіонал” і “спеціаліст”. Причини невідповідності національної термінології світової. Серйозні негативні наслідки для України.

Коротка ретроспекція виникнення і розвитку систем професійної освіти і підготовки. Головні моделі масової підготовки кваліфікованих робітників. Особливості професійно-технічної освіти в СРСР і країнах соціалістичного табору.

Особливості виникнення сектору вищої професійної освіти. Його сучасний стан в розвинених країнах і головні тенденції розвитку. Професіоналізація вищих рівнів освіти як наслідок підвищення суспільно-економічної ролі системи середньої і професійної освіти. Недоліки введення в Україні вищих закладів освіти I, II рівнів акредитації.

Детальний аналіз використання Фінляндією нових підходів до професійної освіти — ліквідація її початкового рівня, удосконалення програм середньої профосвіти і створення мережі політехнічних інститутів (вищих професійних закладів). Позитивні наслідки як для роботи всієї системи освіти, такі для швидкого нарощування людського капіталу. Фінляндія — світовий “освітній рекордсмен”.

Література [2; 4; 5; 10; 11; 15–19; 27; 30; 36; 44; 48; 52; 57–59; 68; 74–78]

Тема 8. Освіта як об'єкт управління: теорія і практика реформи та інновацій

Форми управління освітою в аграрних, індустріальних та інформаційних суспільствах. Вплив на особливості управління додаткових чинників — політичних та ін. Приклади організації управління системами освіти нашого часу. Роль і повноваження різних агентств та інстанцій. Тенденції змін розподілу повноважень між ними. Явище демократизації управління й усупільнення закладів освіти.

Керівний і виконавський персонал системи освіти у різних країнах. Тенденції змін становища і функцій.

Світовий досвід проведення освітніх реформ у другій половині ХХ ст. Причини того, що на 5–6 невдалих спроб припадає лише одна вдала.

Сучасна теорія організації і проведення освітніх реформ та інновацій. Приклади успішних реформ. Аналіз спроб удосконалення системи освіти України в 90-х роках. Перспективи освітніх змін найближчих років.

Література [1–4; 11; 18; 19; 27; 36; 45; 46; 50; 53; 61; 76]

Тема 9. Причини формування шести моделей систем обов'язкової освіти та їх еволюція в наш час. Англосаксонська модель середньої і вищої освіти

Міфи і правда про появу перших державних систем навчання і виховання дітей і молоді. Ролі Ж. Каласанза і Я. Коменського. Роль централізації влади у створенні великих систем обов'язкової освіти.

Ретроспекція причин появи шести головних моделей обов'язкової освіти — пруської, французької, англійської, американської, японської і радянської. Їх особливості та відповідність до культурно-політичних умов даної країни. Позитивні і негативні риси кожної з моделей. Вершинні досягнення моделей освіти та їх поширення в інші країни.

Розвиток англійської і американської освітніх моделей в англосаксонський варіант системи освіти. Аналіз освітньої системи в США і Великобританії, спільне і відмінності. Оцінка доцільності і можливості заповнення досягнень цих двох систем освіти в Україні.

Література [6; 11; 12; 17; 18; 20; 21; 31; 35; 36; 50; 53; 74]

***Тема 10. Системи освіти Франції і франкомовних країн.
Принципи меритократизму і централізованість
управління***

Особливості формування системи освіти Франції на її початковому етапі. Паризька модель університету. Роль Великої французької революції та особистості Наполеона у становленні сучасної системи освіти Франції.

Аналіз структури, системи дипломів, змісту навчання та інших сучасних систем освіти Франції. Головні досягнення і пояснення їх причин. Загострення суперечностей в системі освіти Франції та засоби їх подолання.

Принцип меритократизму і централізація управління — визначальні особливості системи освіти сучасної Франції. Причини активної участі Франції у Болонському процесі.

Вплив Франції на становлення і діяльність освітніх систем в інших країнах світу. Межі і перспективи запозичення французького досвіду в Україні.

Література [12; 17; 18; 38; 48; 50; 53; 74]

***Тема 11. Досягнення системи освіти Німеччини та інших країн
з аналогічними чи подібними системами***

Система освіти Німеччини в період феодальної роздрібності та її роль в інтеграції країни та її економічних успіхах. Берлінська модель університету і причини її швидкого світового поширення. Вершинні досягнення освіти і науки Німеччини XIX ст. і причини відносного занепаду в XX ст.

Досвід Німеччини в об'єднанні “капіталістичної” і “соціалістичної” освітніх систем ФРН і НДР. Головні характеристики сучасної системи освіти Німеччини. Причини її участі в Болонському процесі.

Вплив німецької моделі діяльності середніх і вищих шкіл на систему освіти України в різні періоди її розвитку. Загальні особливості систем освіти німецькомовних країн. Сучасні особливості й тенденції їх розвитку. Можливість запозичення кращих досягнень системи освіти Німеччини в Україні.

Література [5; 7; 12; 17; 18; 38; 48; 50; 53; 69; 74; 76; 77]

Тема 12. Проривні освітні досягнення окремих розвинених держав і країн третього світу. Вартість освіти і шляхи її зниження. Висновки для України

Розвиток міжнародних освітніх вимірювань знань та інших освітніх досягнень учнів. Результати вимірювань 1990, 1995 і 2000 років. Причини зниження показників Росії та інших соціалістичних країн й успіхів Фінляндії, Південної Кореї, Японії. Висновки для України.

Статистичні дані про вартість різних рівнів і форм навчання у світі. Порівняння з даними України. Теорія і практика оцінювання вартості освіти. Шляхи зниження витрат на освіту й підвищення її ефективності. Аналіз засобів, які використовуються для цього у різних країнах світу. Співвідношення між витратами на освіту та її інтегральною якістю. Недоліки фінансування і забезпечення освіти в Україні.

Література [5–11; 15–17; 34; 38–41; 48–50; 54; 78]

Тема 13. Теорія і практика оцінювання і визнання освітніх кваліфікацій. Проблема якості освіти у розвинених країнах і в Україні. Роль Болонського процесу в підвищення якості європейської освіти

Історичні аспекти проблеми оцінювання і взаємовизнання дипломів. Досвід країн Європи, США, СРСР.

Причини актуалізації проблеми оцінювання і взаємовизнання сучасних освітніх кваліфікацій. Вплив глобалізації на мобільність учасників діяльності системи освіти і кваліфікованої робочої сили. Головні перешкоди на шляху вирішення проблеми взаємовизнання атестатів і дипломів.

Невизначеність поняття “якість освіти”. Культура визначення й вимірювання якості освіти. Аналіз світової практики моніторингу навчально-освітнього процесу й забезпечення якості дипломів. Недоліки системи забезпечення якості освіти в Україні. Перспективи її прилучення до Болонського процесу і загального підвищення якості українських атестатів і дипломів.

Література [1; 2; 4; 7–9; 11; 17–19; 29; 32–34; 36; 38; 41–43; 49; 50; 52; 53; 57; 58; 60–62; 65–67; 69; 74–78]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБИТ

1. Еволюція засобів спілкування і взаємодії людей.
2. Особливості педагогічної термінології й термінології точних наук.
3. Порівняння досягнень гуманітарних і точних наук у вивченні підстав для вчинків і поведінки людини. Роль педагогіки.
4. Головні природні закони формування людських об'єднань.
5. Аналіз особливостей системи освіти аграрного суспільства.
6. Аналіз особливостей системи освіти індустріального суспільства.
7. Аналіз особливостей системи освіти суспільства інформаційного зразка.
8. Демократизація суспільного устрою і автономізація особи.
9. Причини і наслідки заміни “однопірамідального” суспільного устрою багатопірамідальним.
10. Зміни у лідерстві: перехід від лідерів з рисами “альфа-самців” до лідерів, які являють собою зразок високого професіоналізму.
11. Причини і наслідки занепаду програми передачі молоді “родинного спадку”.
12. Причини загострення і множення глобальних екологічних загроз.
13. Ознаки активізації контрастуну біосфери (СНІД і десятки інших хвороб).
14. Причини актуалізації не “екологічного” виховання, а прийняття жорсткої Конвенції з переліком ТАБУ для людини.
15. Зростання суспільного значення і тривалості первинної освіти.
16. Поглиблення розриву природних і суспільно необхідних програм.
17. Збільшення тривалості стану “підлітковості” разом з поглибленням розриву між фізіологічним і соціальним “піками” у житті людини.
18. Процес відносного старіння населення, його негативні і позитивні аспекти.
19. Зменшення суспільної “важливості” дітей, розширення перешкод до їх появи і нормальної соціалізації.
20. Збільшення кількості держав, сила яких полягає не в армії, а в комплексі “наука+освіта”.
21. Утвердження нових засад колективної безпеки, недоцільність і жорстка заборона агресивних війн.
22. Зростання загрози з боку власної армії до неприпустимих меж.
23. Актуалізація потреби виховування не класичного “націонал-патріота”, а “економічного патріота”.
24. Глобалізація як відкритість всіх ринків і вільна торгівля товарами і послугами.

25. Відплив все більшої частини виробництв з холоду в тепло.
26. Посилення міграції робочої сили й набір на вакантні місця лише на основі конкурсів.
27. Зростання загрози припливу 100 млн “вільних індусів” та ін.
28. Активізація релігій і сект, масовість терористичного фанатизму.
29. Підвищення суспільного запиту на інтелект жінки та її менталітет.
30. Світові конвенції як наднаціональне законодавство.
31. Підвищення потреби в конвенції з етики журналістики.
32. Втрата старшим поколінням контролю над інформацією, з якою стикаються діти і молодь.
33. “Атака” мозку дітей неприродними збудниками, збурення норм розвитку.
34. Перехід лідерства у науках від фізики до молекулярної біології.
35. Злиття роботи і навчання в єдине ціле для все більшої частини активного населення.
36. Науки продовжують поділяються (вже є приблизно 8000), але навіть не намагаються інтегрувати свої здобутки. Чому?
37. Зростання негативних наслідків “ефекту хоттабізації”, зокрема у гуманітарній сфері.
38. Зростання загрози безпосереднього збудження септуму і секс-навали (йдеться про розширення технічних та інших можливостей штучного переведення людини в стан високої приємності чи ейфорії).
39. Потреба створення “освітнього простору” (з трьох секторів) та удосконалення його діяльності.
40. Потреба в посиленні захисту національного та “іншого” (у сенсі — відмінного, незвичайного, унікального) від нахабного, стандартного і “чужого”.
41. Заміна лінійних підходів до аналізу всіх типів процесів і явищ на нелінійно-синергетичні.
42. Перехід від алхімічних технологій до керовано-атомарних (від індустріальних до нанотехнологій).
43. “Атомізація” соціального життя і зміна призначення еліт.
44. Розвиток ефекту “прозорості” людини на тлі її позірної свободи й анонімності.
45. Швидкий занепад спадку “мудрих думок і висловів”.
46. Негативні зсуви в менталітеті і поведінці все більшого відсотка землян.

47. Заміна старої етики новою (біоетикою), формування нової системи індивідуальних і колективних цінностей і пріоритетів.
48. Тривалість циклу дорослішання нових поколінь значно перевищила середній час життя масових професій чи інтервал, необхідний для принципових змін у суспільстві.
49. Посилення опору консерваторів нововведенням (приклад — припинення з волі нафтогазових монополій фінансування побудови прототипу термоядерної електростанції).
50. Конкурентний вплив на суперників з нахабно-військового поступово стає “нечесно-хитрим” (приклад — допомога з боку емісарів зі США розвинути у наших учнів високі здібності до “критичного мислення”, яке в даному випадку є відверто антинауковим).
51. Серйозна загроза “деперсоналізації” не лише вищих, а й нижчих рівнів освіти шляхом значного зменшення обсягу і значення особистісних контактів у парі “педагог — учень”.
52. Обґрунтування причин підвищення суспільно-економічного значення освіти.
53. Аналіз раціональної організації первинної освіти нашого часу.
54. Форми і методи освіти упродовж всього життя.
55. Причини появи міжнародних стандартів освіти та їх приклади.
56. Аналіз МСКО 1997 р. Причини його появи.
57. Особливості систем освіти розвинених англосовітських країн.
58. Спільне в освіті німецькомовних країн Європи.
59. Освіта Франції — зразок сучасної централізації управління.
60. Системи освіти Іспанії та Італії.
61. Малі країни і великі системи освіти — Нідерланди, Швеція, Фінляндія.
62. Спільне у змінах систем освіти экс-соціалістичних країн.
63. Системи освіти Польщі, Чехії, Угорщини і Румунії.
64. Системи освіти Росії і Білорусії.
65. Системи освіти великих країн третього світу — Китаю, Індії, Бразилії.
66. Особливості систем освіти арабських країн.
67. Системи освіти країн Сходу — Японії, Південної Кореї, Сінгапуру.
68. Системи освіти країн Африки.
69. Головні тенденції змін вищої освіти зарубіжних країн.
70. Особливості системи освіти сучасної України.
71. Зміни системи освіти у 90-х роках. Доктринальний підхід.
72. Міфи освітньої сфери. Причини появи і стійкості.

73. Форми управління освітою у трьох видах суспільств.
74. Управління освітою у розвинених країнах.
75. Аналіз причин відмін у вартості освіти в різних країнах.
76. Світові механізми фінансування освіти.
77. Засоби зниження вартості освіти за наших часів.
78. Особливості фінансування освіти в Україні. Причини недоліків.
79. Теорія і практика оцінювання і визнання дипломів в ЄСРП.
80. Глобалізація та її наслідки — підвищення мобільності освітян та ін.
81. Причини підвищення актуальності проблеми взаємовизнання.
82. Особливості Лісабонської конвенції взаємовизнання дипломів.
83. Рейтинг українських дипломів за рубежом.
84. Причини прийняття Сорбонської і Болонської відозв. Розвиток і розширення Болонського процесу інтеграції вищої освіти Європи.
85. Досвід приєднання Росії та інших країн до Болонського процесу. Висновки для України.
86. Головні проблеми забезпечення прийнятної якості дистанційної на електронної освіти.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Засоби спілкування і взаєморозуміння людей у минулому.
2. Інформаційно-технологічні інновації останніх десятиріч XX ст. Потенційне значення для систем освіти.
3. Причини й особливості багатозначності термінів і понять педагогіки та інших наук про навчання і виховання.
4. Порівняння методів психології та біології у вивченні законів і підстав поведінки та діяльності людини.
5. Об'єкт і предмет етології. Основні досягнення сучасної етології.
6. Нейромолекулярна біологія про ментальну діяльність людини.
7. Особливості примітивних суспільств. Подібності й відмінні від зграйних об'єднань ссавців і птахів.
8. Головні особливості аграрного суспільства. Приклади країн, в яких воно існує і зараз.
9. Головні особливості індустріального суспільства. Приклади країн, в яких воно існує і зараз.
10. Головні особливості інформаційного суспільства (суспільства знань). Приклади країн, в яких формується таке суспільство. Чи є його ознаки в Україні?
11. Глобальні процеси, які пов'язані зі зникненням кордонів.

12. Глобальні процеси, що пов'язані з адаптацією людини до сучасних умов існування.
13. Вплив глобальних процесів на систему освіти України.
14. Порівняння систем освіти аграрного, індустріального та інформаційного суспільств.
15. Причини підвищення суспільно-економічного значення освіти.
16. Можливі напрями подальшого розвитку систем освіти.
17. Причини багатозначності терміна “освіта”
18. Поняття “системи освіти”. Її головні характеристики.
19. Поняття первинної освіти. Її характеристики і тенденції змін.
20. Причина появи і розвитку освіти упродовж всього життя.
21. Міжнародний стандарт середньої освіти.
22. Класифікація МСКО-97: переваги і недоліки.
23. Відміни між міжнародними та національними атестатами.
24. Головні особливості системи освіти США.
25. Система освіти Канади.
26. Система освіти Великобританії.
27. Система освіти Австралії.
28. Система освіти Франції.
29. Система освіти Італії.
30. Система освіти Іспанії.
31. Система освіти Німеччини.
32. Система освіти Нідерландів.
33. Система освіти Швеції.
34. Система освіти Японії.
35. Система освіти Ізраїлю.
36. Система освіти Росії.
37. Система освіти Білорусії.
38. Система освіти Польщі.
39. Система освіти Чехії.
40. Система освіти Угорщини.
41. Система освіти Румунії.
42. Система освіти Словенії.
43. Система освіти країн Балтії.
44. Система освіти Китаю.
45. Система освіти Індії.
46. Система освіти Бразилії.
47. Система освіти Південної Кореї.
48. Система освіти Сінгапуру.

49. Система освіти Єгипту.
50. Система освіти Ірану.
51. Система освіти Туреччини.
52. Система освіти Нігерії.
53. Переваги радянської системи освіти.
54. Недоліки радянської системи освіти.
55. Особливості успадкованої Україною в 1991 р. системи освіти.
56. Заходи з реформування системи освіти в 90-х роках.
57. Характеристики системи освіти України 2003 р.
58. Порівняння характеристик системи освіти України зі світовими стандартами.
59. Управління системою освіти аграрних країн.
60. Управління системою освіти індустріальних країн.
61. Управління системою освіти країн з ознаками інформаційного суспільства.
62. Система управління освітою децентралізованого типу (США, Великобританія та ін.).
63. Система управління освітою централізованого типу (Франція, Фінляндія та ін.).
64. Причина демократизації управління освітою та усупільнення навчально-виховних закладів.
65. Еволюція функцій та умов праці персоналу системи освіти.
66. Відміни між інноваціями та реформами в системі освіти.
67. Результати освітніх реформ другої половини ХХ ст.
68. Аналіз освітніх реформ 90-х років в Україні.
69. Причини збільшення вартості освіти в останні десятиріччя.
70. Засоби зменшення вартості окремих рівнів освіти.
71. Найвні і можливі джерела фінансування освіти в Україні.
72. Головні засоби акумуляції і розподілу фінансових і матеріальних засобів для забезпечення роботи шкіл і вузів.
73. Випадки важливості визнання зарубіжних атестатів і дипломів.
74. Причини збільшення кількості випадків визнання зарубіжних атестатів і дипломів у теперішній час.
75. Головні перешкоди на шляху вирішення проблеми взаємовизнання атестатів і дипломів.
76. Варіанти тлумачення поняття “якість освіти”.
77. Головні елементи культури оцінювання якості освіти.
78. Недоліки системи забезпечення якості освіти в Україні.
79. Агентства забезпечення якості освіти в розвинених країнах.

80. Світові тенденції удосконалення систем забезпечення якості освіти.
81. Причини переходу від міждержавних до міжнародних угод з визнання дипломів.
82. Головні міжнародні освітні конвенції.
83. Причина появи Лісабонської конвенції з визнання дипломів.
84. Особливості Лісабонської конвенції з визнання дипломів.
85. Термінологічна частина Лісабонської конвенції з визнання дипломів.
86. Засоби впровадження Лісабонської конвенції з визнання дипломів у життя.
87. Світовий ринок освітніх послуг: формування і особливості.
88. Перспективи України на світовому ринку освітніх послуг.
89. Причини об'єднання в єдину організацію кращих європейських університетів.
90. Особливості появи Болонської декларації про утворення європейського простору вищої освіти.
91. Аналіз вимог до країн — учасників Болонського процесу інтеграції європейської вищої освіти.
92. Рішення Берлінської наради країн — учасниць Болонського процесу щодо оцінювання наукової продукції і присвоєння наукових ступенів.
93. Перспективи приєднання України до Болонського процесу.
94. Особливості економіки знань і роль природничо-математичних наук в її розвитку та успіхах.
95. Стратегічні помилки України у ставленні до успадкованого від СРСР комплексу фундаментальних і прикладних наук.
96. Роль нанонаук і нанотехнологій у вирішенні завдань переходу людства до стійкого розвитку.
97. Приклади і засади прискореного економічного розвитку зарубіжних країн на зламі сторіч.
98. Про ефективні шляхи переходу України від індустріального суспільства до суспільства знань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Конституція* України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. — К.: Преса України, 1997.
2. *Закон* України “Про освіту” від 23.05.91 // Законодавство України про освіту і науку (за станом на 20.12.99). — К.: Парлам. вид-во, 1999.

3. Закон України “Про загальну середню освіту” від 13.05.99 // Законодавство України про освіту і науку (за станом на 20.12.99). — К.: Парлам. вид-во, 1999.
4. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта. — 2002. — № 12–13. — С. 5–12.
5. *Абашкіна Н. В.* Русійні сили розвитку вищої професійної освіти в зарубіжних країнах // Наук. зап. Ніжинського держ. пед. ун-ту імені М. Гоголя. Псих.-пед. науки. — 2002. — № 4; Ч. 1. — С. 45–48.
6. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. — К.: Либідь, 1998. — 560 с.
7. *Афанасьев А. Н.* Болонский процесс в Германии // Высшее образование сегодня. — 2003. — № 5. — С. 54–57.
8. *Байденко В. И.* Болонский процесс и высшая школа России: время выбора // Высшее образование сегодня. — 2003. — № 1. — С. 2–7.
9. *Булах І. Є.* Комп’ютерна діагностика навчальної успішності. — К.: ЦМК МОЗ України; УДМУ, 1993. — 221 с.
10. *Василюк А. В.* Нові педагогічні поняття: Англо-польсько-український словник. — Ніжин: НДПУ, 1999.
11. *Василюк А., Корсак К., Яковець Н.* Нариси з порівняльної педагогіки: Навч. посіб. — Ніжин: НДПУ, 2002. — 119 с.
12. *Василюк А., Пахоцінський Р., Яковець Н.* Сучасні освітні системи: Навч. посіб. — Ніжин: НДПУ, 2002. — 139 с.
13. *Ващенко Л. М., Жебровський Б. М.* Школа зарубіжжя: шляхи реформ. — К., 1999. — 185 с.
14. *Вищі навчальні заклади України: Інформ. довід.* — Х.: Торсінг, 2000. — 160 с.
15. *Всемирный доклад по образованию, 1998.* Учителя, педагогическая деятельность и новые технологии. — ЮНЕСКО, Париж, 1998. — 175 с.
16. *Всемирный статистический обзор по высшему образованию.* Рабочий документ Всемирной конференции по высшему образованию 5–9 октября 1998 г. — ЮНЕСКО, Париж, 1998. — 71 с.
17. *Вульфсон Б. Л., Малькова З. А.* Сравнительная педагогика. — М., 1996. — 256 с.
18. *Вульфсон Б. Л.* Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. — М.: УРАО, 1999. — 208 с.
19. *Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры.* Рабочий документ // Всемирная конференция по высшему образо-

- ванію. ЮНЕСКО, Париж, 5–9 жовтня 1998 р. — ЮНЕСКО, ED-98Conf.202/5, Париж, 1998. — 90 с.
20. *Гершунський Б. С.* Філософія освіти ХХІ століття. (В пошуках практико-орієнтованих освітніх концепцій). — М.: Совершенство, 1998. — 608 с.
 21. *Глузман А. В.* Університетське педагогічне освітнє. Опы́т системного дослідження: Моногр. — К.: Вид. центр “Просвіта”, 1996. — 312 с.
 22. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник. — К.: Либідь, 1997. — 374 с.
 23. *Державна національна програма “Освіта”. Україна ХХІ століття.* — К., 1994.
 24. *Дольник В. Р.* Етологічні екскурсії по забороненим садам гуманітаріїв // *Природа.* — 1993. — № 1–3.
 25. *Дольник В. Р.* Непослушне дитя біосфери. Беседи о чловеку в компанії птахів і звірів. — М.: Педагогіка-Пресс, 1994. — 208 с.
 26. *Долженко О.* Сорбонська і Болонська декларації // *Вест. вищ. шк. (Alma mater).* — 2000. — № 6. — С. 19–20.
 27. *Законодавство України про освіту та науку.* — К.: Парлам. вид-во. — 1999. — 124 с.
 28. *Звіт про світовий розвиток: важке завдання розвитку: Пер. з англ.* — К.: Абрис, 1994. — 270 с.
 29. *Кириченко О., Липтєв С.* Потенціал недержавних закладів освіти: уроки трансформаційного десятиріччя // *Вища шк.* — 2002. — № 1. — С. 26–34.
 30. *Короткий енциклопедичний словник зарубіжних педагогічних термінів / За ред. І. Г. Тараненко, В. Ф. Мельниченка, Г. В. Степенко.* — К.: ІСДО, 1995. — 68 с.
 31. *Комаров С. М.* Искусственные объекты наномира // *Химия и жизнь.* — 2000. — № 5. — С. 10–17.
 32. *Корсак К. В.* Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За заг. ред. проф. Г. В. Щокіна. — К.: МАУП-МКА, 1997. — 208 с.
 33. *Корсак К.* Про національні і світові “стандарти” середньої освіти // *Рідна шк.* — 1999. — № 4.
 34. *Корсак К.* Вимірювання ефективності освіти — нерозв’язана проблема // *Шлях освіти.* — 1999. — № 4.
 35. *Корсак К. В.* Про роль учителя в освіті ХХІ ст. // *Початкова школа.* — 2001. — № 4. — С. 11–16.

36. *Кремень В. Г.* Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). — К.: Грамота, 2003. — 216 с.
37. *Лавриченко Н. М.* Педагогіка соціалізації: європейські абриси. — К.: ВІРА ІНСАЙТ, 2000. — 444 с.
38. *Луговий В. І.* Управління освітою: Навч. посіб. для слухачів, аспірантів, докторантів спец. “Держ. управління”. — К.: Вид-во УАДУ, 1997. — 302 с.
39. *Макаров В. Л.* Экономика знаний: уроки для России // Наука и жизнь. — 2003. — № 5. — С. 26–30.
40. *Наука України: Стат. зб. / Держкомстат.* — К., 1998. — 198 с.
41. *Національна доповідь про розвиток освіти в Україні. National Report on Development of Education in Ukraine (Доповідь 49-й сесії Міжнародної конференції з питань освіти)* — К.: Мін-во освіти України, 2001. — 74 с.
42. *Одерій Л. П.* Оцінка в міжнародній системі освіти: Моногр. — К.: ІСДО, 1995. — 196 с.
43. *Одерій Л. П.* Кваліметрія вищої освіти: Методологія та інструментарій: Моногр. — К.: МКА; ІЗМН, 1996. — 264 с.
44. *Пуховська Л. П.* Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності. — К.: Вища шк., 1997. — 180 с.
45. *Реформи образования в современном мире: Глобальные и региональные тенденции.* — М., 1995. — 180 с.
46. *Реформа и развитие высшего образования.* — ЮНЕСКО, 1995. — 49 с.
47. *Сорос Дж.* Криза глобального капіталізму (Відкрите суспільство під загрозою) / Пер. з англ. Р. Ткачука А. Фролкіна. — К.: Основи, 1999. — 259 с.
48. *Сбруєва А. А.* Порівняльна педагогіка. — Суми: СДПУ, 1999. — 300 с.
49. *Сбруєва А.* Болонський процес: пошуки шляхів підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти // Шлях освіти. — 2002. — № 1. — С. 18–21.
50. *Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики.* — К.: К. І. С., 2003. — 296 с.
51. *Статистичний щорічник України за 1997 рік / Державний комітет статистики України; За ред. О. Г. Осауленка.* — К.: Укр. енцикл., 1999. — 624 с.
52. *Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України: Кол. моногр.* — К.: НАУКМА. 1997. — 290 с.

53. *Системы высшего образования стран Запада: Справочник.* — М.: Изд-во УДН, 1991. — Ч. 1, 2.
54. *Тараненко І., Локишина О.* Навчальний режим у школах країн Європейського Співтовариства // *Шлях освіти.* — 1996. — № 1. — С. 35–43.
55. *Тоффлер Э.* Третья волна. — М.: ООО “Фирма “Изд-во АСТ”, 1999. — 784 с.
56. *Уайтсайдс Дж., Эйглер Д., Андерс Р.* Нанотехнология в ближайшем десятилетии. Прогноз направления исследований: Пер. с англ. / Под ред. М. К. Роко, Р. С. Уильямса, П. Аливисатоса. — М.: Мир, 2002. — 292 с.
57. *Форбек М.* Європейський стандарт шкільної освіти // *Шлях освіти.* — 1996. — № 1; 1997. — № 1. — С. 21–25.
58. *Щёкин Г. В.* Документы об образовании: проблемы признания и сравнимости: Краткое руководство — К.: МКА, 1995. — 64 с.
59. *Україна 1998.* Людський розвиток: Звіт. (ПРООН) / Представництво ПРООН в Україні. — К., 1999. — 94 с.
60. *Alisauskas A. J.* Training Handbook and Reference Guide for evaluators of educational qualifications, credentials and academic documents — UNESCO; ED-95/WS-12; 1995. — 147 p.
61. *Delor J. etc.* Learning: the treasure within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the twenty-first Century. Highlights. Paris. UNESCO, 1996.
62. *Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region / Конвенция о признании квалификаций, относящихся к высшему образованию в Европейском регионе.* Lisabon/Лиссабон, 11.04.97 // Council of Europe, Strasbourg, 1998. — 300 p.
63. *Education et a Glance.* OECD Indicators. — Paris, OECD, 1995. — 373 p.
64. *Education et a Glance.* OECD Indicators. 2001. — Paris, OECD, 2001. — 406 p.
65. *European Glossary on Education. Vol. 1. Examinations, Qualifications and Titles.* — Brussels: EURYDICE, 1999. — 223 p.
66. *European Glossary on Education. Vol. 2. Educational institutions.* — Brussels: EURYDICE, 1999. — 199 p.
67. *Evaluation of Higher Education Diplomas in Europe* — Council of Europe, 1995, 1996. — 47 p.; 56 p.

68. *Komunikat Komisji. Rola uniwersytetu w Europie wiedzy.* — Bruksela, Komisja Wspolnot Europejskich, 2003. — 22 s.
69. *Kouwenaar C. T. M. Higher Education in Europe. Comparative studies on the recognition of degrees and diplomas.* — Nuffic Paper, 1995. — 69 p.
70. *Literacy and learning strategies.* CONFINTEA V. Gamburg, 1997.
71. *Literacy and technology.* CONFINTEA V. Gamburg, 1997.
72. *Literacy, education and social development.* CONFINTEA V. Gamburg, 1997.
73. *Literacy for tomorrow.* CONFINTEA V. Gamburg, 1997.
74. *Pachocinski R. Pedagogika Porownawcza.* — Bydgoszcz-W-wa, 1995. — 228 c.
75. *The politics and policies of the education of adults in a globally transforming society.* CONFINTEA V. Gamburg, 1997.
76. *Two Decades of Reform in Higher Education in Europe: 1980 onwards.* — Brussels: EYRYDICE, 2000. — 194 p.
77. *World Guide to Higher Education. A comparative survey of systems, degrees and qualifications/ Third edition.* — UNESCO, France, 1996. — 571 p.
78. *World Development Report. Knowledge for Development. 1998/99.* — World Bank, Oxford Univ. Press, N. Y., 1999. — 251 p.

MAYP

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Система освіти в Україні та розвинених країнах світу”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Система освіти в Україні та розвинених країнах світу”	5
Теми контрольних робіт	12
Питання для самоконтролю.....	15
Список рекомендованої літератури	18

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерне верстання

Н. В. Медведєва
Т. М. Тележенко
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-1673

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП